

Zmiany w polskim przemyśle po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie zmian, jakie dokonały się w polskim przemyśle, z uwzględnieniem sfery produkcji i usług oraz wymiany międzynarodowej po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Doceniając znaczenie właściwego prowadzenia polityki prorozwojowej w Polsce i Unii Europejskiej, jeden z podpunktów poświęcono analizie tendencji dotyczącej podstawowych wskaźników rozwoju przemysłu w Polsce, a ostatni strategii Europa 2020. W publikacji opis analityczny został uzupełniony zestawem danych ujętych w tabelach ilustrujących rozwój przemysłu w Polsce na tle Unii Europejskiej. W artykule wskazano, że na dynamikę produkcji w Polsce wpłynął m.in. ponaddwukrotny wzrost w zakresie produkcji urządzeń elektrycznych, komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, a także w produkcji wyrobów z metali. Strategia Europa 2020 to dla Polski i UE program wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego. Efektem realizacji strategii Europa 2020 ma być gospodarka oparta na wiedzy, niskiemisyjna, promująca technologie przyjazne środowisku, oszczędzająca zasoby, a zarazem zachowująca dbałość o spójność społeczną.

Słowa kluczowe: przemysł w Polsce, Unia Europejska, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, innowacyjność, konkurencyjność, strategia Europa 2020.

Changes of the Polish industry since the accession of Poland to the European Union

Abstract

The aim of this publication is to outline changes that have been observed in Poland and to present the place of the Polish industry, including production, services and international trade, since the accession to the European Union. Rating highly the role of industry and proper conducting of a pro-growth policy in Poland and the European Union, one part of the study concerns the analysis of basic indicators of the Polish industry structure and the final part the realization of the Europe 2020 strategy. The analytical

description in the publication was enriched with a wide set of tables, as well as a cross-sectional collection of information on industry in Poland and on the European Union member states in rank order. The high dynamics observed in Poland resulted, among others, from an over double growth in the production of electrical equipment, computers, electronic and optical products as well as of metal products. The Strategy Europe 2020 is a socio-economic development programme for Poland and the EU growth. The goal of the Europe 2020 strategy is to create the economy – based on knowledge, low-emission policies promoting environmentally friendly technologies, making an efficient use of resources, and also aiming at social cohesion.

Keywords: industry in Poland, European Union, foreign direct investments, innovations, competitiveness, Europe 2020 strategy.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej miało istotne znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki, w tym dla polskiego przemysłu. Celem niniejszego opracowania jest próba określenia wpływu członkostwa w Unii Europejskiej na polski przemysł. Punktem wyjścia analizy jest stan polskiego przemysłu w 2004 r., następnie tendencje w dynamice produkcji w latach 2004–2014 oraz zmiany w strukturze przemysłu w Polsce.

Przemysł wywiera nadal istotny wpływ na całokształt gospodarki. Wynika to z faktu, że przemysł jest producentem dóbr inwestycyjnych dla wszystkich działów gospodarki oraz zaspokaja systematycznie rosnące potrzeby konsumpcji materialnej społeczeństwa. Czy członkostwo Polski w Unii Europejskiej przyczyniło się do rozwoju przemysłu, jego unowocześnienia i poprawy konkurencyjności? To pytania badawcze, które powinny być postawione w kontekście przyjętego tematu.

Przemysł w Polsce w roku 2004

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej przyniosło pozytywne zmiany w sytuacji gospodarczej Polski, w tym w polskim przemyśle¹. Wzrost wartości realnej produkcji przemysłowej w Polsce w 2004 r. w porównaniu do 2003 r. wyniósł 12,3%. Był to najwyższy wzrost wartości realnej produkcji przemysłowej wśród państw UE 25 (w ramach całego ugrupowania produkcja zwiększyła się o 2,1%)². Głównym czynnikiem dynamizującym wzrost produkcji przemysłowej był eksport, którego

¹ Analiza zmian w polskim przemyśle od 1989 r., czyli od początku transformacji ustrojowej, została przedstawiona w książce prof. J. Kalińskiego, *Transformacja gospodarki polskiej w latach 1989–2004*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2009.

² Raport o stanie przemysłu 2005, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005, s. 11.

realna wartość zwiększyła się w 2004 r. w porównaniu do 2003 r. o 37,7%. Dlatego też najszybciej rozwijały się te działy przemysłu, w których dominowała sprzedaż wyrobów kontrahentom zagranicznym. Wzrost produkcji osiągnięto w warunkach znacznej poprawy wydajności pracy. Z punktu widzenia konkurencyjności istotne były przede wszystkim przemiany w strukturze produkcji przemysłowej oceniane przez pryzmat wzrostu produkcji wyrobów nowych i zmodernizowanych. Doprowadziło do tego szczególnie zwiększenie nakładów na działalność innowacyjną³.

W stosunku do przemian w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu nastąpiły korzystne przemiany w konfiguracji obrotów handlu zagranicznego. W eksporcie zwiększył się udział wyrobów wysoko przetworzonych, będących nośnikami postępu technicznego i spełniających wymagania odbiorców na rynkach państw rozwiniętych. Struktura importu również się poprawiła. Zwiększył się udział wyrobów wysoko przetworzonych, w tym głównie maszyn i urządzeń⁴.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej przyczyniło się do poprawy politycznego i gospodarczego wizerunku państwa, podniesienia tempa wzrostu gospodarczego, ożywienia polskiego eksportu. Konsumenci odczuli z pewnością wzrost cen towarów, ale przedsiębiorcy mogli docenić ułatwienia w wymianie towarowej z innymi państwami oraz poprawę wyników ekonomicznych swoich firm. Doświadczyli również silnego impulsu modernizacyjnego oraz obniżenia kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, szczególnie w przedsiębiorstwach eksportowych i branży transportowej.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nastąpił dynamiczny wzrost produkcji w naszym kraju⁵. Artykuł prezentuje szczegółową analizę wzrostu produkcji przemysłowej w Polsce na tle innych państw Unii Europejskiej.

Dynamika produkcji przemysłowej w Polsce i UE w latach 2004–2014

W latach 2004–2014 skumulowany wzrost produkcji przemysłowej w Polsce wyniósł 61% i po Słowacji był to najlepszy wynik wśród państw Unii Europejskiej.

³ Ibidem, s. 11.

⁴ Ibidem, s. 12.

⁵ Zgodnie z definicją GUS dynamika produkcji przemysłowej jest indeksem mierzącym zmiany wartości produkcji sprzedanej w cenach bazowych. Jest to przychód ze sprzedaży własnych wyrobów, robót i usług w cenach realizacji (bez podatku od towarów i usług) pomniejszony o podatek akcyzowy, a powiększony o dotacje otrzymane do produktu, podmiotów działających w działach przetwórstwo przemysłowe, górnictwo i kopalnictwo oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, wodę, zatrudniających co najmniej 10 osób. Jest to jeden z najważniejszych wskaźników gospodarczych ukazujących rozwój gospodarki.

Wysoką dynamiką charakteryzowały się również Rumunia i Estonia (wzrost odpowiednio o 37% oraz 34%). W tym samym okresie w UE ogółem produkcja obniżyła się o ponad 1,2%. Najgłębszy spadek produkcji przemysłowej wśród państw Unii Europejskiej odnotowano na Cyprze, w Grecji oraz w Hiszpanii (w granicach 24%–28%). Kilkunastoprocentowy spadek produkcji wystąpił również we Włoszech, w Wielkiej Brytanii i we Francji. Niemcy stanowiły wyjątek wśród państw UE o dużej gospodarce, a wzrost niemieckiej produkcji przemysłowej wyniósł ponad 12%⁶.

W państwach Unii Europejskiej głęboki spadek notowano szczególnie w działach mających największe znaczenie w przetwórstwie przemysłowym, w tym m.in. w produkcji wyrobów z metali, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, wyrobów z drewna, wyrobów tekstylnych, odzieży, koksu i produktów rafinacji ropy naftowej. Największy wzrost odnotowano natomiast w produkcji pozostałego sprzętu transportowego oraz w produkcji wyrobów farmaceutycznych. Na obniżenie produkcji w przetwórstwie przemysłowym w UE w 2014 r., w porównaniu z 2004 r., największy wpływ miały niekorzystne tendencje w wynikach produkcji Hiszpanii, Włoch i Francji (spadek w granicach 26%–15%). W Niemczech w przetwórstwie przemysłowym odnotowano wzrost o ponad 14%. Najbardziej wzrosła produkcja w przetwórstwie przemysłowym na Słowacji (o 94%) oraz w Polsce (o 60%). Na dynamikę produkcji w Polsce wpływał m.in. ponad dwukrotny wzrost w zakresie produkcji urządzeń elektrycznych, komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, a także w produkcji wyrobów z metali⁷.

W okresie 2004–2014 w Unii Europejskiej znacznemu obniżeniu uległa produkcja w sekcji górnictwo i wydobywanie (o 31%). Spadek odnotowano w większości państw, w tym najgłębszy w Hiszpanii, na Cyprze, w Danii, Luksemburgu oraz w Wielkiej Brytanii i na Malcie. W Polsce również obserwowano zmniejszenie produkcji w sekcji górnictwo i wydobywanie (o 11%), głównie w wyniku spadku produkcji w zakresie wydobywania węgla kamiennego i brunatnego. Wysoki wzrost w tej sekcji notowano natomiast w Estonii, na Łotwie i w Szwecji.

Produkcja w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę w Unii Europejskiej w 2013 r. była o ponad 5% niższa niż w 2005 r. Największy spadek produkcji w tym zakresie notowano w Grecji, na Litwie oraz w Danii. W Polsce produkcja w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i wodę uległa obniżeniu o niespełna 1%. Najwyższą dynamiką w tym zakresie charakteryzowały się natomiast Austria, Bułgaria i Rumunia (wzrost od 37% do 17%).

⁶ *Polska w Unii Europejskiej 2015*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015, s. 38.

⁷ *Ibidem*, s. 40.

W Unii Europejskiej ogółem w 2013 r. w porównaniu z 2005 r. obserwowano spadek produkcji w budownictwie o 16% (w tym o 17% obniżyła się produkcja w dziale budowa budynków oraz o 13% w dziale budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej). Szczególnie znaczące zmniejszenie produkcji w budownictwie wystąpiło w Irlandii, Grecji, Portugalii, Hiszpanii, na Cyprze, w Słowenii, na Węgrzech i we Włoszech.

W Polsce w latach 2004–2014 produkcja w budownictwie wzrosła o 67% (w tym produkcja w zakresie budowy budynków zwiększyła się o 58%, a w zakresie budowy obiektów inżynierii lądowej i wodnej o 65%) i był to największy wzrost wśród krajów UE. Wysoką dynamikę w budownictwie obserwowano również w Rumunii (wzrost o 52%), a także w Szwecji i Estonii (odpowiednio o 30% i 23%)⁸.

Przemysł w strukturze wytworzonego PKB w Polsce w latach 2004–2014

Struktura wytwarzanego produktu krajowego w Polsce charakteryzuje się decydującą rolą usług, następnie blisko dwukrotnie niższym udziałem przemysłu oraz zaledwie jednocyfrowym udziałem rolnictwa. Warto podkreślić, że jest to już struktura charakterystyczna dla państw wysokorozwiniętych. Tę pozytywną ocenę osłabia jednak analiza struktury zatrudnienia, wskazująca na szczególnie niekorzystne relacje w rolnictwie.

Od chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej nastąpiła stabilizacja roli przemysłu w wytwarzanym produkcie krajowym brutto, który zajmuje drugie miejsce po usługach. Maleje nadal rola rolnictwa (tabela 1).

Tabela 1. Struktura PKB w Polsce w latach 2004–2014 (w %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo	4,8	4,5	4,5	4,4	4,2	3,8	3,8	3,8	3,8	3,7	3,6
Przemysł	31,2	31,5	31,1	31,0	31,1	31,2	31,1	31,0	31,1	31,1	31,2
Usługi	64,0	64,0	64,4	64,6	64,7	65,0	65,1	65,2	65,1	65,2	65,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych z roczników „Der Fischer Weltalmanach” z lat 2004–2015, Frankfurt am Main, www.weltalmanach.de, dostęp 4.09.2015.

Rola przemysłu, jak i pozostałych działów gospodarki w Polsce, jest podobna do tej w państwach wysoko rozwiniętych. Usługi wytwarzają około 65% PKB, maleje systematycznie znaczenie rolnictwa, które wytwarza obecnie 3,4% PKB, natomiast

⁸ Ibidem, s. 41–42.

rola przemysłu cechuje się dużą stabilnością – z udziałem ok. 31%. Przykładowo w strukturze PKB Niemiec udział przemysłu wynosi również około 30%.

Dla pełniejszego przedstawienia roli przemysłu w wytwarzanym PKB należy ukazać jeszcze udział zatrudnienia w przemyśle, na tle zatrudnienia w rolnictwie i usługach (tabela 2).

Tabela 2. Struktura udziału zatrudnienia w PKB w Polsce w latach 2004–2014 (w %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo	18,4	17,4	17,4	14,7	14,0	14,8	13,1	12,7	12,5	12,4	12,3
Przemysł	28,6	29,0	29,0	30,6	31,4	31,2	32,4	30,4	30,1	30,0	30,1
Usługi	53,0	53,6	53,6	54,7	54,6	54,0	54,5	56,9	57,4	57,6	57,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych z roczników „Der Fischer Weltalmanach” z lat 2004–2015, Frankfurt am Main, www.weltalmanach.de, dostęp 4.09.2015.

W zasadzie zmiany udziału zatrudnienia w przemyśle w wytwarzanym PKB niewiele różnią się od udziału wartości produkcji przemysłowej w wytwarzanym PKB w latach 2004–2014 (występują niewielkie odchylenia wokół 30%). Zdecydowanie większe różnice występują w rolnictwie i usługach. W rolnictwie zatrudnienie jest kilkakrotnie wyższe od jego udziału w wytwarzanym PKB, z tendencją do zmniejszania udziału zatrudnienia. Natomiast w usługach udział zatrudnienia w wytwarzanym PKB rośnie. Udział zatrudnienia w usługach w stosunku do wytwarzanego PKB jest najwyższy i wynosi więcej niż łączne zatrudnienie w przemyśle i rolnictwie. To są relacje charakterystyczne dla gospodarki państw wysokorozwiniętych.

W gospodarce, w tym także i w przemyśle, dokonywane były w latach 2004–2014 dalsze przekształcenia własnościowe. W ich efekcie następowały sukcesywnie zmiany, zarówno w liczebności podmiotów gospodarczych, jak i w ich strukturze własnościowej. W 2014 r. działało w przemyśle 398,7 tys. podmiotów gospodarczych, oznacza to, że liczba podmiotów gospodarczych w stosunku do 2013 r. uległa zwiększeniu o blisko 6 tys.⁹

Sektor prywatny w polskim przemyśle dominował już zdecydowanie w 2004 r. Przypadało na niego 82% produkcji sprzedanej. W 2014 r. rola sektora prywatnego uległa dalszemu zwiększeniu. Przypadało na niego 88,6% produkcji sprzedanej. Pozostało zatem jedynie 11,4% produkcji sprzedanej w sektorze publicznym, m.in. znaczna część przemysłu energetycznego.

Zdecydowana większość podmiotów przemysłowych funkcjonowała w sekcji przemysłu przetwórczego (98,6%), a wśród nich najwięcej jednostek specjalizowało się

⁹ *Rocznik statystyczny Polski 2015*, GUS, Warszawa 2015, s. 408.

w produkcji metalowych wyrobów gotowych (ponad 52 tys.). Nieco mniej podmiotów działało w produkcji odzieży i futrzarstwie, produkcji mebli i pozostałej działalności produkcyjnej oraz w produkcji drewna i wyrobów z drewna. Obok działów grupujących po kilkadziesiąt tysięcy jednostek w przetwórstwie przemysłowym występują również takie, w ramach których działa kilkaset lub nawet kilkadziesiąt firm, np. produkcja wyrobów tytoniowych (29). Pod względem liczby pracujących dominują jednostki, w których liczba zatrudnionych nie przekracza 9 osób. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych stanowił 88,9%. Aż 99,6% takich jednostek funkcjonuje w sektorze prywatnym¹⁰.

Inwestycje w polskim przemyśle w latach 2004–2014

Zasadniczy wpływ na rozwój polskiego przemysłu po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej miały inwestycje, a zwłaszcza bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), w tym inwestycje o charakterze innowacyjnym. Nakłady inwestycyjne w przemyśle stanowią większą część nakładów ogółem. W 2004 r. ich udział wyniósł 58,7%. Decydują więc one w dużej mierze o kształtowaniu się nakładów inwestycyjnych w gospodarce. W ramach przemysłu – największą rolę odgrywa sekcja przetwórstwa przemysłowego. Dominuje ona m.in. pod względem liczby podmiotów, zatrudnienia, produkcji sprzedanej. W 2004 r. nakłady podmiotów przetwórstwa przemysłowego stanowiły 71,1% ogółu nakładów¹¹.

W latach 2004–2014 szczególne znaczenie miał rozwój technologii informacyjno-telekomunikacyjnych, które wpływają na dynamikę i kierunki rozwoju działalności przedsiębiorstw. W 2014 r. w Unii Europejskiej prawie wszystkie przedsiębiorstwa posiadały dostęp do Internetu i w większości z nich wykorzystywano technologię szerokopasmową (90% przedsiębiorstw). Najwyższy poziom dostępności Internetu szerokopasmowego (blisko 100%) występuje w Finlandii i we Francji. Polska znajduje się znacznie poniżej przeciętnego dla całej Unii wskaźnika wykorzystania technologii szerokopasmowej, podobnie jak Rumunia, Chorwacja, Bułgaria, Grecja i Węgry¹².

Coraz większą popularnością cieszy się wśród przedsiębiorców wykorzystanie technologii mobilnych zapewniających swobodny dostęp do sieci globalnej. W 2014 r.

¹⁰ *Raport o stanie gospodarki. Polska 2014*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014, s. 52.

¹¹ Według definicji GUS są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

¹² *Polska w Unii Europejskiej 2004–2014*, GUS, Warszawa 2014, s. 50–51.

w Polsce odsetek przedsiębiorstw posiadających mobilny dostęp do Internetu wyniósł 48% (wobec 30% w 2010 r.), podczas gdy przeciętna dla Unii Europejskiej to 62%. Pomimo systematycznej poprawy w tym zakresie nadal obserwuje się istotne zróżnicowanie tego wskaźnika wśród państw członkowskich UE¹³.

Wraz z rozwojem technologii komputerowych i komunikacyjnych wzrasta zainteresowanie przedsiębiorstw korzystaniem z handlu elektronicznego, przy czym częściej dokonują one zakupów niż sprzedaży. W 2014 r. w Polsce odsetek przedsiębiorstw składających zamówienia przez sieci komputerowe wyniósł 21% i kształtował się poniżej przeciętnej dla Unii Europejskiej (37%). Spośród państw UE taką formę handlu najczęściej wybierali przedsiębiorcy w Danii (78%), a także w Austrii i Wielkiej Brytanii (po 60%), natomiast najmniej popularna była ona w Bułgarii (6%), na Cyprze (13%) i w Estonii (14%). W 2014 r. w Polsce odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe wyniósł 11%, podczas gdy w Unii Europejskiej kształtował się na poziomie 17%. Podobnie jak w wypadku zakupów elektronicznych taką formę sprzedaży najczęściej stosowały przedsiębiorstwa w Danii (30%), a także w Czechach (27%), Niemczech i Szwecji (po 26%)¹⁴.

Zasadniczy wpływ na innowacyjny charakter inwestycji w polskim przemyśle miały zagraniczne inwestycje bezpośrednie, których wartość w latach 2004–2014 zwiększyła się prawie trzykrotnie. Całkowita wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniosła 163,6 mld EUR na koniec 2014 r. Składały się na nie zobowiązania z tytułu udziałów kapitałowych i reinwestowanych zysków (126,3 mld EUR) oraz zobowiązania z tytułu pozostałego kapitału (35,2 mld EUR).

Najwyższe wartości zagranicznych inwestycji bezpośrednich napływających do Polski odnotowano od inwestorów pochodzących z Niemiec – 28,5 mld EUR, Niderlandów – 26,9 mld EUR i Francji – 19,7 mld EUR¹⁵.

Liczba podmiotów w Polsce z udziałem kapitału zagranicznego wynosiła 26 547 jednostek. W 2014 r. powstało 1863 podmiotów z kapitałem zagranicznym wobec 1763 w 2013 r. Najwyższy udział kapitału zagranicznego tych podmiotów odnotowano w jednostkach prowadzących działalność z zakresu produkcji przemysłowej (58,4%). Na koniec 2014 r. w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego pracowało 1839,5 tys. osób, o 3,6% więcej w porównaniu z 2013 r. Najwięcej osób pracowało w podmiotach zajmujących się produkcją przemysłową – 70,6% ogólnej liczby pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym¹⁶.

¹³ Ibidem, s. 120.

¹⁴ Ibidem, s. 121.

¹⁵ *Invest of Poland 2015*, www.paiz.gov.pl, s. 1.

¹⁶ *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015.

Polski eksport przemysłowy w latach 2004–2014

Inwestorzy zagraniczni należą do największych uczestników polskiego eksportu przemysłowego, mieli wpływ na jego wzrost i unowocześnianie jego struktury. Polski eksport przemysłowy w latach 2004–2014 wykazywał wysoką dynamikę wzrostu. Jego wartość z 68,4 mld USD w 2004 r. wzrosła do 176,8 mld USD w 2014 r., czyli ponad dwukrotnie. Pozytywnie należy też ocenić strukturę polskiego eksportu, w której najważniejsze miejsce zajmują maszyny i urządzenia elektryczne oraz samochody i urządzenia transportowe (tabela 3).

Tabela 3. Polski eksport przemysłowy w latach 2004–2014 (w mld USD)

Rok	Ekspert przemysłu	Maszyny i urządzenia elektryczne	Samochody i urządzenia transportowe	Wyroby metalowe	Wyroby chemiczne
2004	68,4	27	12	11	10
2005	84,8	22	18	12	11
2006	87,8	29	13	14	7
2007	101,1	30	12	13	12
2008	114,6	28	14	11	8
2009	96,3	31	12	12	8
2010	117,4	30	15	12	8
2011	136,1	29	12	10	9
2012	143,2	32	11	9	8
2013	152,8	31	14	9	9
2014	158,9	33	16	10	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie roczników Eurostat z lat 2005–2015, www.eurostat.eu, dostęp 4.09.2015.

Wartość eksportu produkcji polskiego przemysłu zmalała jedynie w 2009 r., który był pierwszym rokiem, gdy wystąpiły konsekwencje światowego kryzysu ekonomicznego zapoczątkowanego w 2008.

W 2014 r. łączna wartość obrotów towarowych w Polsce kształtowała się na poziomie 317,9 mld EUR (z czego 157,8 mld EUR przypadało na eksport, a 160,1 mld EUR na import). W 2013 r. było to odpowiednio 152,8 mld EUR i 162 mld EUR, co pozwoliło na zajęcie 8. miejsca wśród państw UE zarówno w eksporcie, jak i w imporcie, podczas gdy czołowe miejsca zajmowały Niemcy, Holandia, Francja oraz Wielka Brytania. W latach 2004–2014 wartość obrotów handlu zagranicznego Polski wzrosła ponad dwukrotnie – eksport w cenach bieżących liczony w EUR zwiększył się o 146%, a import o 122%. Spośród państw UE najwyższe tempo wzrostu obrotów notowano

na Łotwie (wartość towarów eksportowanych zwiększyła się o 244%, a wartość towarów sprowadzanych z zagranicy o 138%) oraz na Słowacji (wzrost odpowiednio o 187% i o 158%). Wśród państw Unii Europejskiej, których łączna wartość wymiany handlowej należała do najwyższych, wysoki wzrost w latach 2004–2012 odnotowano w Niemczech (eksport zwiększył się o 54%, a import o 59%) oraz w Holandii (wzrost zarówno eksportu, jak i importu wyniósł prawie 80%). Wolniej w omawianym okresie rosły natomiast obroty we Francji i Wielkiej Brytanii. Spośród państw UE najniższą dynamikę odnotowano w Irlandii, gdzie import obniżył się o 3%, a eksport zwiększył się o 9%.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca obroty handlowe Polski w 2014 r. osiągnęły 3722,9 EUR po stronie eksportu i 3997,5 EUR po stronie importu, co oznacza wzrost ponad dwukrotny w porównaniu z 2004 r., czyli odpowiednio o 138% i o 114%. Osiągnięcie takiego wyniku zapewniło Polsce 7. i 6. miejsce wśród państw Unii Europejskiej pod względem dynamiki eksportu i importu *per capita*.

Po przystąpieniu Polski do UE głównym naszym partnerem handlowym pozostały państwa Unii Europejskiej, jednak ich udział w obrotach towarowych Polski ogółem zmniejszył się (w 2014 r. w porównaniu z 2004 r. w wypadku eksportu z 79,2% do 76,1%, a importu z 76,4% do 67,8%). Głównym partnerem handlowym Polski są Niemcy, ale udział obrotów z tym państwem obniżył się w omawianym okresie z 30,1% do 24,4% – po stronie eksportu oraz z 29,5% do 26,2% – po stronie importu. Spośród państw UE, oprócz Niemiec, najważniejszymi odbiorcami polskich towarów były Wielka Brytania, Czechy oraz Francja, natomiast do państw, z których pochodziła największa część polskiego importu należały Holandia, Włochy, Czechy oraz Francja.

Struktura handlu zagranicznego Polski według sekcji SITC¹⁷ jest zbliżona do struktury obrotów Unii Europejskiej ogółem. Na ogólną wartość wymiany handlowej z państwami spoza ugrupowania, zarówno w imporcie, jak i eksporcie, wpływają przede wszystkim produkty z sekcji „Maszyny i urządzenia elektryczne oraz samochody i urządzenia transportowe”.

W 2014 r. rachunek bieżący bilansu płatniczego Unii Europejskiej po raz pierwszy od ponad 10 lat zamknął się dodatnim saldem w kwocie 66,4 mld EUR, co stanowiło 0,5% PKB (wobec –33,4 mld EUR i –0,3% PKB w 2004 r.). W okresie członkostwa Polski w UE najwyższy deficyt na rachunku bieżącym bilansu płatniczego całego ugrupowania notowano w 2008 r., kiedy wyniósł on –271,7 mld EUR (–2,2% PKB).

¹⁷ Struktura według sekcji SITC obejmuje: SITC 0+1 Żywność i zwierzęta żywe, napoje i tytoń; SITC 2+4 Surowce niejedalne z wyjątkiem paliw, oleje, tłuszcze i woski zwierzęce i roślinne; SITC 3 Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne; SITC 5 Chemikalia i produkty pokrewne; SITC 6+8 Towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca oraz różne wyroby przemysłowe; SITC 7 Maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy; SITC 9 Towary i transakcje niesklasyfikowane w SITC.

Dodatnie saldo rachunku bieżącego bilansu płatniczego w 2014 r. było rezultatem pozytywnego oddziaływania salda usług (153,7 mld EUR) i salda dochodów (40,2 mld EUR). Negatywnie kształtował się natomiast wynik salda obrotów towarowych i transferów bieżących (odpowiednio -56,1 mld EUR i -71,3 mld EUR). W Polsce w 2014 r. rachunek bieżący bilansu płatniczego zamknął się ujemnym wynikiem i wyniósł -14,2 mld EUR, tj. -3,7% PKB (wobec -10,7 mld EUR w 2004 r., co odpowiadało -5,3% PKB). W latach 2004–2014 obserwowano w Polsce znaczący wzrost wartości transakcji we wszystkich elementach składających się na rachunek bieżący bilansu płatniczego. W 2014 r. na deficyt złożyło się wysokie ujemne saldo dochodów (-17,7 mld EUR) oraz znacznie niższy niż w poprzednich latach deficyt obrotów towarowych (-5,2 mld EUR), natomiast pozytywny wpływ na saldo rachunku bieżącego miało utrzymujące się dodatnie saldo usług oraz transferów bieżących¹⁸.

W okresie dziesięciu lat członkostwa w Unii Europejskiej w Polsce nastąpił wzrost produkcji przemysłowej o 61% i był to po Słowacji drugi najlepszy wynik wśród państw UE. Od czasu przystąpienia do Unii Europejskiej w polskim przemyśle nastąpiły zmiany świadczące o postępującej modernizacji i unowocześnianiu jego struktury oraz dynamicznym rozwoju w ujęciu ilościowym i wartościowym. W latach 2004–2014 zmniejszył się w polskim PKB udział rolnictwa z 4,8% do 3,4%, wzrósł natomiast udział usług z 64% do 65,2%. Udział przemysłu w wytwarzanym PKB pozostawał na niezmiennym poziomie 31%. Podobnie jest w innych państwach gospodarczo rozwiniętych. Przemysł z jednej strony stara się dostosowywać do zmieniających się materialnych potrzeb konsumpcyjnych społeczeństwa i dąży do ich zaspokojenia. Z drugiej strony bardzo istotna jest jego wzrastająca rola w polskim eksporcie. Dokonujące się w polskiej gospodarce procesy internacjonalizacji znajdują m.in. wyraz w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych i ich wzrastającej roli w polskim przemyśle, również w aspekcie innowacyjnym.

Perspektywy rozwoju polskiego przemysłu uwzględniają strategię Europa 2020¹⁹. Strategia ta, ze względu na czas jej tworzenia, stanowi odpowiedź na kryzys gospodarczy, uwzględniając równocześnie stojące przed Europą długofalowe wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Podobnie jak w poprzednio obowiązującej strategii lizbońskiej, głównym celem jest nadal wzrost gospodarczy, jednak szczególną uwagę

¹⁸ *Polska w Unii Europejskiej 2015*, op.cit., s. 10.

¹⁹ Szerzej strategia Europa 2020 została przedstawiona w raporcie *Polska w Unii Europejskiej 2004–2014*, op.cit., s. 69–83. Pełny tekst strategii *Europa 2020*, Komisja Europejska, Bruksela 2013. Polska uczestniczyła w jej przygotowywaniu.

zwrócono na kwestie dotyczące zrównoważenia rozwoju. Efektem realizacji strategii Europa 2020 ma być gospodarka oparta na wiedzy, niskoemisyjna, promująca technologie przyjazne środowisku, oszczędnie gospodarująca zasobami, kreująca nowe „zielone” miejsca pracy, a zarazem zachowująca dbałość o spójność społeczną.

W celu utrzymania wysokiej pozycji gospodarczej Unii Europejskiej realizacja strategii Europa 2020 zakłada wzmocnienie innowacyjności oraz poprawę konkurencyjności poprzez wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową do 3% PKB. Powinno to służyć dalszej modernizacji, podnoszeniu poziomu technologicznego i wzmocnieniu konkurencyjności polskiego przemysłu.

Bibliografia

- Aluchna M., *Kierunki rozwoju polskich grup kapitałowych. Perspektywa międzynarodowa*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2010.
- Domański R., *Kapitał zagraniczny w przemyśle polskim*, Instytut Geografii i Geografii Przemysłowej UJ, Kraków 2001.
- Eurostat, roczniki z lat 2005–2015, Bruksela.
- Fischer Weltalmanach 2015. Zahlen – Daten – Fakten*, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main 2015.
- Grupy kapitałowe w Polsce*, red. M. Romanowska, PWE, Warszawa 2011.
- Investment of Poland 2015*, www.paiz.gov.pl
- Kaliński J., *Transformacja gospodarki polskiej w latach 1989–2004*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2009.
- Ładysz J., *Polityka strukturalna Polski i Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2008.
- Mały Rocznik Statystyczny Polski 2014*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015, www.stat.gov.pl
- Mały Rocznik Statystyczny Polski 2015*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015. www.stat.gov.pl
- Noga M., Stawicka M.K., *Modele rozwoju gospodarczego dla Polski – w dobie integracji europejskiej*, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Piechociński J., *Skutki członkostwa Polski w UE*, VI Europejski Kongres Gospodarczy, 7 maja 2014, www.mg.gov.pl
- Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Raporty roczne za lata 2004–2015, Warszawa.
- Polska w Unii Europejskiej 2015*, GUS, Warszawa 2015.
- Polska w Unii Europejskiej 2004–2014*, GUS, Warszawa 2014.
- Raport o stanie gospodarki. Polska 2014*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014.
- Raport o stanie przemysłu 2005*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.
- Roczniki Statystyczne 2004–2015*, GUS, Warszawa 2004–2015.

Rozwój i rola polskiego przemysłu spożywczego w warunkach akcesji do Unii Europejskiej,
www.10eu.wne.sggw.pl

Strategia „Europa 2020”, Komisja Europejska, Bruksela 2013.

Strategia szybkiego wzrostu gospodarczego Polski, red. G. Kołodko, Wydawnictwo Wyższej Szkoły
Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa 2004.

Sytuacja sektora stalowego w Polsce, Biuletyn AGH, Kraków 28 maja 2014, www.biuletyn.agh.edu.pl

